

September 2022

Nyt reformudspil



En ny vej for uddannelsessystemet



Indhold

Indledning	1
Investeringsplan for flere faglærte	5
1. Styrket rekruttering og bedre kendskab til erhvervsuddannelserne	6
1.1 Indfør en ny målsætning for erhvervsuddannelserne	7
1.2 Genindfør obligatorisk erhvervspraktik i grundskolen	7
1.3 Flyt 10. klasse til erhvervsskolerne og afsæt midler til udstyr	8
1.4 ”Nudg” studenter i retning af erhvervsuddannelserne	9
1.5 Praksisfagligheden skal ind i alle fag i folkeskolen	10
1.6 Lad erhvervsskoler overtage udskolingen fra folkeskoler	11
1.7 Undersøg om FGU gør dét, den skal	12
1.8 Investér i værksteder på FGU	13
1.9 Bred trainee-ordningen ud	13
1.10 Opret et korps af rollemodeller på gymnasierne.	14
1.11 Styrk vejledningen samt indsatsen overfor forældre	15
1.12 Styrk indsatsen for en bedre kønsmæssig balance	15
1.13 Virksomhederne skal shoppe mere	16
1.14 Der bør være øget fokus på de muligheder en erhvervsuddannelse giver	17
2. Styrket fastholdelse og kvalitet	18
2.1 Styrk det økonomiske incitament til at tage lærlinge	19
2.2 Investér i kvalitet og fastholdelse	20
2.3 Bred klimaerhvervsskolerne ud og sikre bedre materialer	21
2.4 Skab et bedre match mellem elever og læreplads	21
2.5 Foretag et serviceeftersyn af EUX	22
2.6 Bedre service fra erhvervsskolerne overfor virksomhederne	23
2.7 Skab mere fleksible muligheder for at mindre håndværksvirksomheder kan have lærlinge	23
2.8 Bedre lærere på erhvervsuddannelserne	24
2.9 Det skal være lettere for specialiserede virksomheder at have lærlinge	24
3. Mere attraktive erhvervsuddannelser og styrket ungdomsmiljø	25
3.1 Giv flere elever adgang til skolehjem	26
3.2 Opret forsøg med ungdomsår på erhvervsuddannelserne	27
3.3 Forsøg med højere adgangskrav lokalt	27
Finansiering	29

Indledning

Danmark oplever aktuelt en stigende mangel på arbejdskraft. Allerede i dag oplever flere virksomheder, at de ikke kan besætte stillinger med en kvalificeret ansøger. Manglen ser desværre ud til at forværres i de kommende år, og der er særlige udfordringer i forhold til faglærte i Danmark. Prognoser viser, at der i 2030 vil være omkring 90.000 færre faglærte end i 2020¹. Det skyldes primært, at store årgange med mange faglærte går på pension i de kommende år, mens de unge ikke vælger en erhvervsuddannelse i samme grad som tidligere.

Der er mindst tre årsager til, at det er vigtigt at få løst udfordringen. For det første kan der være en potentiel gevinst på over 100 milliarder kr. ved at løse de uddannelsesmæssige ubalancer i Danmark², da adgangen til de rigtige kompetencer vil styrke Danmarks konkurrenceevne.

Dernæst vil mangel på faglærte kompetencer kunne få andre negative konsekvenser, eksempelvis i form af en forsinkelse af nødvendige investeringer i den grønne omstilling³. Endelig er der fortsat en stor gruppe, der ikke får fodfæste inden for uddannelse og job. Således står 76.600 15-29-årige uden for uddannelsessystemet og arbejdsmarkedet⁴. Af de personer, der ikke har gennemført en ungdomsuddannelse som 25-årige, har 7 ud 10 været startet på en erhvervsuddannelse⁵. Dette indikerer, at der kan være et potentiale for at mindske frafaldet på erhvervsuddannelserne.

År 2030 er lige rundt om hjørnet. Derfor er det afgørende, at vi handler nu, hvis vi skal sikre flere faglærte. Hvis udfordringerne skal løses, så kræver det svære prioriteringer og hårde valg. Det er et generelt princip, at man får mere af dét, man investerer i. I dette lys er det tankevækkende, at vi i Danmark bruger 53,5 mia. kr. årligt på de videregående uddannelser⁶. Hele 15,7 mia. kr. svarende til næsten en tredjedel af udgifterne, bruges på studiestøtte til de studerende⁷. Samme år brugte staten kun 8,1 mia. kr. på de ca. 100.000 elever på erhvervsuddannelserne inkl. 1,1 mia. kr. til SU⁸.

[1] <https://www.ae.dk/analyse/2021-03-danmark-mangler-99000-faglaerte-i-2030>

[2] <https://www.ae.dk/analyse/2021-04-uddannelse-til-fremtidens-krav-kan-oege-bnp-med-105-mia-kr#toc-content>

[3] <https://concito.dk/nyheder/manglende-kompetencer-fremtidens-arbejdsstyrke-truer-danmarks-groenne-styrkeposition>

[4] <https://www.ae.dk/analyse/2021-11-15-29-aarige-76600-er-uden-uddannelse-og-arbejde>

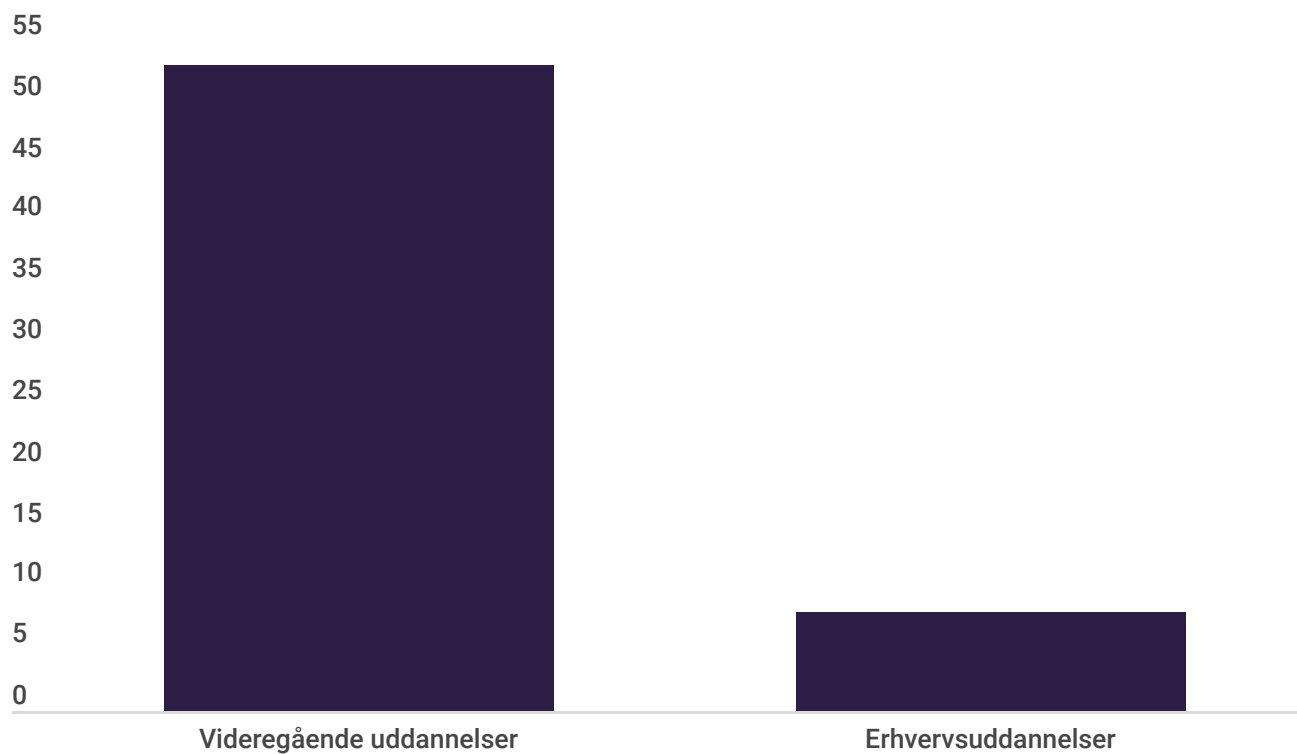
[5] Reformkommissionen april 2021 <https://reformkommissionen.dk/udgivelser/erkendt-forsoegt-loest-uloest/>

[6] Kilde: Danmarks Statistik tabel UOE2. Tal for 2019.

[7] Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriets datavarehus baseret på data fra SU-systemet. Tal for 2019.

[8] Kilde: Finansloven samt Uddannelses- og Forskningsministeriets datavarehus

Figur 1: Statens udgifter til uddannelse 2019 (mia. kr.)



Kilde: Finansloven, Uddannelses- og Forskningsministeriets datavarehus og Danmark Statistik. Tal for 2019 inkl. udgifter til SU.



Omprioritering indenfor uddannelsessystemet

SMVdanmark foreslår en omprioritering inden for uddannelsesområdet, så pengene investeres efter det fremtidige kompetencebehov.

Konkret foreslås det, at SU på kandidatuddannelser omlægges til lån, og at de frigjorte midler investeres i flere faglærte.

Forslaget om omlægning af kandidatuddannelsernes SU til lån er på linje med anbefalingerne fra Reformkommissionen også kaldet 'Nina Smith-kommissionen'⁹. Baggrunden for dette er, at den danske SU er verdens højeste¹⁰, og at det ifølge De Økonomiske Råd ikke kan dokumenteres, at SU på kandidatuddannelser har en positiv samfundsøkonomisk effekt¹¹.

Der er dog en afgørende forskel mellem forslaget fra Reformkommissionen og SMVdanmarks udspil. Hvor Reformkommissionen foreslog, at de sparede udgifter til SU blev tilbageført til de studerende på landets kandidatuddannelser, så foreslår SMVdanmark i stedet, at midlerne omprioriteres til erhvervsuddannelserne. Denne omprioritering er i tråd med prognoser for det fremtidige behov for arbejdskraft. Det er nødvendigt at sætte handling – og ressourcer – bag ordene om flere faglærte, og med dette udspil ønsker SMVdanmark at anvise en mulig finansieringsvej for dette.

Forslag

SMVdanmark foreslår konkret

- SU på kandidatuddannelser omlægges til lån, som det er gældende i øvrige lande. Samtidig afskaffes det 6. SU-år. Dette vil frigøre 2,5 mia. kr. årligt i 2025¹².
- De frigjorte midler investeres i bedre erhvervsuddannelser for derigennem at opnå flere faglærte.

[9] <https://reformkommissionen.dk/nyheder/reformkommissionen-praesenterer-sine-foerste-anbefalinger/>

[10] <https://cepos.dk/abcepos-artikler/0108-dansk-su-mere-end-dobbelt-saa-hoej-som-i-sverige-finland-og-norge/>

[11] https://dors.dk/files/media/rapporter/2018/F18/sammenfatning_og_anbefalinger/f18_sammenfatning_og_anbefalinger.pdf

[12] <https://www.ft.dk/samling/20211/almdel/fiu/spm/118/svar/1860533/2535525.pdf>

Forslag

Omlægningen af SU vil i sig selv kunne øge arbejdsudbuddet med 4.200 personer og BNP med 3,3 pct. i 2030¹³. Det foreslås, at erhvervsuddannelserne styrkes gennem forslag inden for tre områder, som skal bidrage til, at der samlet set uddannes væsentligt flere faglærte i Danmark:

1. Styrket rekruttering og bedre kendskab til erhvervsuddannelse.
2. Styrket fastholdelse og kvalitet.
3. Mere attraktive erhvervsuddannelser og styrket ungdomsmiljø.

Tabellen nedenfor indeholder et overblik over vores forslag. Forslagene gennemgås i detaljer på de følgende sider.

[13] <https://www.ft.dk/samling/20211/almdel/fiu/spm/118/svar/1860533/2535525.pdf>

Tema 1 : Styrket rekruttering og bedre kendskab til erhvervsuddannelserne



Uddybende om de enkelte forslag

SMVdanmarks vision er, at erhvervsuddannelserne opleves som et attraktivt og relevant tilbud for nuværende og mulige elever. Målet er, at flere vælger at starte på en erhvervsuddannelse, og at flere gennemfører en erhvervsuddannelse.

Forudsætningen for dette er, at flere lærer om erhvervsuddannelserne i løbet af blandt andet grundskolen, og at de elever, der starter på en erhvervsuddannelse, oplever at uddannelsen er af høj kvalitet samt, at erhvervsuddannelserne har et attraktivt ungdomsmiljø.

1.1 Indfør en ny målsætning for erhvervsuddannelserne

I dag findes der et politisk mål om, at flere unge skal vælge en erhvervsuddannelse direkte efter grundskolen. Tiden er dog løbet fra denne målsætning, da eleverne på erhvervsuddannelserne ikke kun kommer fra grundskolen men fra en række forskellige veje. Eksempelvis kommer en stigende andel med en gymnasial uddannelse.

Forslag

SMVdanmark foreslår derfor at supplere målsætningen med et mål, der favner en større gruppe af de unge. Konkret foreslås et mål om, at 30 pct. af en ungdomsårgang skal have gennemført en erhvervsuddannelse senest 10 år efter afsluttet 9. klasse i år 2030. Den aktuelle fremskrivning peger på, at 21,3 pct. af eleverne, der gik ud af 9. klasse i 2009, vil have gennemført en erhvervsuddannelse i 2029. Samtidig står 14,8 pct. uden ungdomsuddannelse. Hvis andelen med en erhvervsuddannelse hæves til 30 pct., vil det betyde, at op til 6.000 flere faglærte uddannes hvert år.

1.2 Genindfør obligatorisk erhvervspraktik i grundskolen

Elever har i dag retskrav på at komme i erhvervspraktik i en virksomhed, men det er ikke obligatorisk. En undersøgelse¹⁴ fra Danmarks Evalueringsinstitut viser, at to ud af tre elever har været i erhvervspraktik i 8. eller 9. klasse. De unge, som har været i erhvervspraktik, mener dog, at erhvervspraktik giver indblik i forskellige jobfunktioner, arbejdsopgaver og arbejdsmiljø, og giver erfaringer med arbejdsmarkedet.

Forslag

SMVdanmark foreslår at gøre erhvervspraktik obligatorisk for alle elever i enten 7., 8. eller 9. klasse. Den enkelte kommune eller skole kan vælge hvilket klassetrin, det skal foregå på. På baggrund af erfaringerne fra Odense Kommune¹⁵ vurderes det, at dette kan realiseres ved en bevilling til kommunerne på ca. 15 mio. kr. fordelt på baggrund af antallet af elever i udskoling. Midlerne findes inden for kommunernes eksisterende budget. Midlerne skal gå til, at kommunen/folkeskolen kan bidrage til at finde erhvervspraktikpladser til eleverne, så det undgås at eleverne er henvist til erhvervspraktik hos eksempelvis familiemedlemmer, og dermed ikke reelt får et bredt kendskab til arbejdsmarkedet.

Erhvervspraktik kan også være en god vej til et fritidsarbejde for de unge. En undersøgelse fra Rockwool Fonden¹⁶ viser, at unge med fritidsjob har 90 pct. større sandsynlighed for en stabil tilknytning til arbejdsmarkedet eller uddannelsessystemet senere i livet.

[14] <https://www.eva.dk/grundskole/uddannelsesvalg-9-klasse>

[15] [https://www.odense.dk/temp/SBSYS/Dagsordener/Boern_og_Ungeudvalge\(2018\)/19-06-2018/Dagsorden\(ID589\)/Bilag/Punkt_8_Bilag_1_Dagsordenspunkt_vedr_Obligatorisk_erhvervspraktik.pdf](https://www.odense.dk/temp/SBSYS/Dagsordener/Boern_og_Ungeudvalge(2018)/19-06-2018/Dagsorden(ID589)/Bilag/Punkt_8_Bilag_1_Dagsordenspunkt_vedr_Obligatorisk_erhvervspraktik.pdf)

[16] <https://www.rockwoolfonden.dk/artikler/unge-med-fritidsaktiviteter-har-staerkere-tilknytning-til-arbejdsmarkedet-senere-i-livet/>



1.3 Flyt 10. klasse til erhvervsskolerne

Godt halvdelen af eleverne i folkeskolen vælger at forsætte i 10. klasse. Det svarer til omkring 36.000 elever årligt. Det er dog kun hver 5. elev, der vælger en erhvervsuddannelse som 1. prioritet efter 10. klasse i dag.

Dette kunne tyde på, at eleverne ikke får tilstrækkeligt kendskab til erhvervsuddannelserne gennem deres grundskoletid. I 2015 fik kommunerne pligt til at have et erhvervsrettet 10. klassestilbud. Det er en god idé, fordi 10. klasse på en erhvervsskole giver de unge et andet perspektiv, end hvis de havde fortsat i 10. klasse på deres egen folkeskole.

Problemet er dog, at de fleste kommuner fortsat selv vælger at stå for deres 10. klasse i stedet for at lade en erhvervsskole gøre det.

I 2019 var det således kun omkring 4 pct. af eleverne i 10. klasse, der tog deres 10. klasse på en erhvervsskole.

Forslag

SMVDanmark foreslår, at de kommunale 10. klasser fremover skal flyttes til erhvervsskolerne. Det vil betyde, at mange tusinde elever vil få deres gang i et erhvervsfagligt miljø. Finansieringen flytter med fra kommunerne til erhvervsskolerne. Da den erhvervspædagogiske tilgang typisk stiller større krav til udstyr og materialer, anbefaler SMVDanmark, at der afsættes yderligere 50 mio. kr. i årligt tilskud til erhvervsskolerne til at sikre tidssvarende udstyr.

Tema 1: Styrket rekruttering og bedre kendskab til erhvervsuddannelserne

1.4 ”Nudg” studenter i retning af erhvervsuddannelserne

Gymnasiet er i dag blevet en naturlig forlængelse af folkeskolen for mange. Det er således 7 ud af 10, der vælger en gymnasial uddannelse efter grundskolen.

Der er dog flere og flere, som ikke kommer i gang med videre uddannelse efter gymnasiet. Således er det hver 7., der blev færdig med en gymnasial uddannelse i 2016, der fire år senere ikke er i gang med – eller har gennemført – videre uddannelse.

Personer med en studentereksamen er ellers efterspurgt arbejdskraft ude i virksomhederne – også som lærlinge. Derfor foreslås det, at alle studenter skal have målrettet information om mulighederne på erhvervsuddannelserne i deres lokalområde, herunder hvor der er de bedste muligheder for læreplads og beskæftigelse. Forslaget finansieres inden for eksisterende budgetter.

Forslag

Konkret foreslås det, at kommuner og erhvervsskoler i samarbejde står for årligt at kontakte de ufaglærte studenter i lokalområdet.

En henvendelse kunne eksempelvis se ud som illustreret nedenfor:

Tirsdag den 7. juni 2022:

Kære Niels

Virksomhederne i Nordjylland har lige nu ledige lærepladser inden for 30 erhvervsuddannelser. Det gælder eksempelvis frisør, smed og anlægsgartner. Se hele oversigten her.

Du kan starte allerede til august. Kontakt din lokale erhvervsskole TECHCOLLEGE for at høre nærmere.

Med venlig hilsen
Aalborg Kommune

1.5 Praksisfagligheden skal ind i alle fag i folkeskolen

Den danske folkeskole er fortsat i høj grad præget af et fokus på boglige kompetencer. På trods af, at der har været politisk fokus på området de seneste år, så fylder arbejdet med de praktiske færdigheder stadig for lidt i skolen. Det kan betyde, at skolen ikke favner de elever, der lærer bedst gennem den praksisfaglige metode, og det kan også være en del af baggrunden for, at relativt få vælger en erhvervsuddannelse efter grundskolen.

Forslag

SMVDanmark foreslår:

- At praksisfaglighed skal fylde mere i alle fag, hvor de skal integreres på en naturlig måde. F.eks. ved at flere kommuner indfører 'Erhvervsrygsæk¹⁷'-konceptet med inspiration fra Faaborg Midtfyn Kommune, jf. boksen nedenfor.
- At faget 'Håndværk og design' skal deles op, så 'Håndværk' igen bliver et selvstændigt fag.
- At der afsættes en årlig ramme på 200 mio. kr. til at styrke praksisfagligheden i folkeskolen. Midlerne kan eksempelvis gå til efteruddannelse af lærere, udstyr, samarbejde med virksomheder, materialer/materialebank, udvikling af nye forløb eller finansiering af erhvervsskolars deltagelse i samarbejdet. Midlerne kan søges af kommuner til flerårige indsatser. Der bør være et krav om medfinansiering fra kommunerne og om samarbejde med en eller flere erhvervsskoler.
- At der oprettes forsøg med 'følgegruppe' eller 'advisory boards' for folkeskoler med deltagelse af erhvervsskoler og det lokale erhvervsliv, der skal komme med input til, hvordan skolerne kan styrke overgangen til erhvervsuddannelse. I første omgang foreslås at oprette advisory boards for de skoler, hvor der er en lav søgning til erhvervsuddannelserne (under 10 pct.).

Case: Erhvervsrygsæk i Faaborg-Midtfyn Kommune

Faaborg-Midtfyn Kommune blev i 2021 præmieret med Børne og Undervisningsministeriets 'Falkepris' for konceptet 'Erhvervsrygsækken', hvor elever i kommunens folkeskoler får rykket matematikundervisning ud på lokale arbejdspladser - for eksempel det lokale supermarked eller ud på den lokale maskinfabrik.

Ud over at vise eleverne fra 4. til 9. klasse, hvad man rent faktisk kan bruge matematik til uden for klasselokalet, er Erhvervsrygsækken også med til at binde skole og erhvervsliv tættere sammen, og det er med til at åbne elevernes øjne, når det kommer til at vælge ungdomsuddannelse.

[17] <https://www.fmk.dk/borger/familie-boern-og-unge/skole-og-uddannelse/erhvervsrygsaekken/>

1.6 Lad erhvervsskoler overtage udskolingens fra folkeskoler

Hvis det for alvor skal sikres, at unge er både praktisk og bogligt dannede, når de forlader grundskolen, så er vi nødt til at tænke i nye og mere ambitiøse løsninger.

Det gælder eksempelvis i forhold til udskolingens, hvor der har været igangsat forsøg med 'EUD 8/9', et koncept, hvor elever i 8. og 9. klasse er to dage på en erhvervsskole ugentligt. Målgruppen har været defineret snævert som 'unge med særlige behov, der er i risiko for ikke at begynde på en ungdomsuddannelse'¹⁸. Det er med til at underbygge indtrykket af, at kun fagligt svage eller elever med særlige behov er kernemålgruppen for erhvervsuddannelserne. Endvidere har forsøget været præget af de afbrud, som coronanedlukningerne har medført.

Der er behov for en mere ambitiøs indsats. Det er oplagt at hente inspiration fra lande som Schweiz og Østrig, hvor eleverne har mulighed for at starte på en erhvervsuddannelseslinje som en del af udskolingens i grundskolen. I både Østrig og Schweiz vælger en langt større del af befolkningen en erhvervsrettet uddannelse.

Forslag

SMVdanmark foreslår:

- At der igangsættes forsøg flere steder i landet, hvor erhvervsskoler står for udskolingstilbud (7.-9. klasse) i folkeskolen. Tilbuddene skal være åbne for alle elever og ikke kun særligt udfordrede.
- At loven ændres, så det endvidere bliver en generel mulighed, at erhvervsskoler - efter aftale med kommunen - kan stå for 40-100 pct. af undervisningen i udskolingens. Det konkrete indhold aftales mellem den enkelte kommune og erhvervsskole, og der gives således relativt frie rammer til lokalt at definere samarbejdet.
- At der afsættes en ramme på 50 mio. kr. årligt til ekstra indkøb af udstyr, herunder vedligeholdelse og opdatering af udstyr til erhvervsskoler, der overtager udskolingens. Der forventes en synergieffekt med erhvervsskolernes øvrige udstyr og materialer. Forslaget finansieres i øvrigt ved at midlerne følger med fra kommunerne til erhvervsskolerne.

[18] <https://www.uvm.dk/puljer-udbud-og-prisuddelinger/puljer/puljeoversigt/tidligere-udmeldte-puljer/grundskole/pulje-til-understoettelse-af-rammeforsog-med-udskolingslinje-eud>

Tema 1: Styrket rekruttering og bedre kendskab til erhvervsuddannelserne



1.7 Undersøg om FGU gør dét, den skal

Den Forberedende Grunduddannelse (FGU) blev skabt for at sikre et bedre tilbud til de unge, der ikke er klar til at starte på en ungdomsuddannelse. De første elever startede 1. august 2019.

Der er ikke foretaget en samlet evaluering af uddannelserne, men der er allerede nu tegn på, at der ikke er den ønskede overgang til uddannelse efterfølgende. Der er særligt behov for at undersøge, hvorfor kun 6 procent af eleverne på FGU går på Erhvervsgrunduddannelsessporet (EGU), der er målrettet unge i alderen 15-25 år, der ønsker beskæftigelse og eventuelt at fortsætte i en erhvervsuddannelse.

Forslag

SMVdanmark foreslår, at der nedsættes en hurtigtarbejdende arbejdsgruppe, der skal levere svar på nedenstående spørgsmål:

1. Om uddannelsen indeholder en tilstrækkelig grad af praktiske elementer, og hvad de eventuelle barrierer for mere praktisk undervisning er.
2. Om FGU reelt set fører flere unge frem til gennemførelse af ungdomsuddannelse, samt hvad barriererne er for, at flere unge gennemfører en ungdomsuddannelse efter FGU.
3. Hvorfor brugen af FGU varierer så meget fra kommune til kommune samt konsekvenserne af dette¹⁹.
4. Hvad der forklarer den store forskel i elevers fravær – fra over 30 procent til under 10 procent i nogle kommuner – og hvad der kan gøres for at reducere fraværsniveauet

På baggrund af analysen bør der ske en justering af FGU.

[19] <https://www.eva.dk/ungdomsuddannelse/kommunale-forskelle-paa-unge-henvises-fgu>

1.8 Investér i bedre værkstedskapacitet på FGU

En analyse fra Deloitte på vegne af Børne- og Undervisningsministeriet fra april 2021²⁰ konkluderer, at der er behov for mindst 1,1 mia. kr. i investeringer i bygningsmassen, hvis skolerne skal leve op til forpligtelsen om at gennemføre undervisningen i egnede lokaler.

Det er afgørende, at eleverne som en del af deres FGU-uddannelse i vidt omfang får mulighed for at arbejde med praktiske færdigheder. Her må udstyr ikke være en barriere.

Forslag

Det foreslås, at der frem mod 2027 afsættes 1.1 mia kr. til opgradering af værkstedsfaciliteterne på FGU.

1.9 Traineeordningen skal bredes ud

Siden 2016 har det været muligt at få dispensation fra nogle af de meget strikse arbejdsmiljøregler, der ellers gør det stort set umuligt at ansætte unge under 18 år i mange virksomheder.

Det er sket under navnet 'Trainee-ordningen'. Desværre bliver ordningen kun brugt af et lille antal elever årligt. Ordningens manglende udbredelse kan blandt andet skyldes, at det kun er virksomheder, der er medlem af bestemte arbejdsgiverorganisationer, der kan benytte sig af ordningen.

Forslag

SMVdanmark foreslår, at virksomheder skal have mulighed for individuelt at underskrive en tro- og loveerklæring om, at de vil overholde betingelserne i ordningen og indsende denne til Arbejdstilsynet og dermed blive en del af trainee-ordningen. Arbejdsgiveren skriver blandt andet under på, at de tekniske hjælpemidler er lovlige, at der bliver ført effektivt tilsyn med de unge under 18 år, og at virksomheden er godkendt til at have elever fra erhvervsuddannelserne.

[20]<https://www.altinget.dk/misc/Analyse%20af%20FGU-institutionernes%20bygningssmasse%20og%20tilh%C3%B8rende%20%C3%B8konomi.pdf>

Tema 1: Styrket rekruttering og bedre kendskab til erhvervsuddannelserne

1.10 Opret et korps af rollemodeller på gymnasierne: Det skal være OK at blive faglært efter gymnasiet.

En stigende del af de unge, der uddannes fra gymnasierne, ender med ikke at bruge deres studentereksamen. Af dem, der blev studenter i 2016, var 1 ud af 7 stadig ikke i gang med at videreudanne sig fire år efter i 2020, viser tal fra Børne- og Undervisningsministeriet.

Det er uhensigtsmæssigt i en situation, hvor der er behov for faguddannet arbejdskraft i de private virksomheder. Derfor skal de unge vide, at det er et legitimt uddannelsesvalg at vælge en erhvervsuddannelse efter gymnasiet. Det foreslås, at der igangsættes en rollemodelkampagne rettet mod gymnasierne.

Indsatsen består i, at der oprettes og vedligeholdes et korps af lærlinge og elever på erhvervsuddannelserne, der selv er startet på en erhvervsuddannelse efter, at de er blevet studenter. Rollemodellerne vil besøge de danske gymnasier for at kommunikere i øjenhøjde med eleverne her.

Forslag

SMVdanmark foreslår at afsætte 2 mio. kr. årligt til indsatsen. Konkret skal midlerne gå til at koordinere indsatsen samt give refusion for transportudgifter mv. Indsatsen kan varetages af Erhvervsskolernes Elevorganisation (EEO), som har lignende indsatser på andre områder.



1.11 Styrk vejledningen samt indsatsen overfor forældre

Der er mange gode historier om de muligheder en erhvervsuddannelse giver i form af blandt andet muligheden for videre uddannelse for at starte egen virksomhed mv. Men der er fortsat behov for at klæde de unges vejledere bedre på til at introducere og forstå erhvervsuddannelserne.

Det gælder både de formelle vejledere, som typisk er ansat i det kommunale system, og de mere uformelle vejledere – hvor særligt forældre er vigtige.

Forslag

På den baggrund foreslås følgende initiativer:

- At der udpeges forsøgskommuner, hvor erhvervsskoler får mulighed for at etablere 'åbne værksteder', hvor forældre og unge sammen kan prøve kræfter med nogle af de fag, som erhvervsskolen udbyder. Indsatsen finansieres gennem de øvrige midler afsat til erhvervsskolerne samt erhvervsskolernes midler til rekruttering.
- At der oprettes en central postkasse, hvor erhvervsorganisationer og andre kan indsende informationsmateriale om erhvervsuddannelser mv, som så bliver distribueret til de kommunale vejledere.
- At der etableres en ny ambitiøs og tværgående kampagne på baggrund af erfaringerne fra 'Dit Barns Fremtid' med et budget på 10 mio. kr. årligt, der skal informere forældre om mulighederne med en erhvervsuddannelse.

1.12 Styrk indsatsen for en bedre kønsmæssig balance

Der er fortsat en stor kønsmæssig skævhed i erhvervsuddannelserne. Eksempelvis udgjorde kvinder kun hver 7. elev på grundforløb 2 inden for "teknologi, byggeri og transport"-uddannelserne.

Indsatsen for flere faglærte kan dermed ikke nå i mål, hvis ikke der også sker en ændring ift. dette. Der er dog store forskelle fra uddannelse til uddannelse. Således udgør kvinder 36 pct. af eleverne på anlægsgartneruddannelsens grundforløb, mens det kun er godt 4 pct. af eleverne på træfagenes byggeuddannelse (tømrer mv.).

Forslag

SMVdanmark foreslår:

- Erhvervsskolerne skal gøre en ekstra indsats for at bryde kønsmønstre, så uddannelserne kan rekruttere bredere end i dag.
- Der bør etableres et udviklingsprojekt med fokus på vidensdeling og erfaringsopsamling omkring, hvordan de tekniske erhvervsuddannelser i højere grad kan appellere til kvinder. Arbejdet bør bl.a. resultere i et inspirationskatalog med konkrete forslag til, hvad erhvervsskolerne kan gøre.
- Der bør være rollemønstre af begge køn i alle rollemønstreindsatser, og dette bør have et særligt fokus dér, hvor der er en stor kønsmæssig skævhed.

1.13 Virksomhederne skal shoppe mere

Virksomhederne er erhvervsskolernes kunder, og det bør være en kerneopgave for skolerne at forsyne SMV'erne med dygtige elever. Opgørelser²¹ viser dog, at der er stor forskel mellem virksomhedernes tilfredshed med de forskellige skoler, der udbyder hver erhvervsuddannelse.

På mange uddannelser findes der en del steder i Danmark, hvor man kan tage uddannelsens hovedforløb. Eksempelvis findes hovedforløbet på tømreruddannelsen godt 30 steder.

Desværre fungerer den positive konkurrence mellem skolerne ikke i dag. Mange virksomheder vælger at benytte deres lokale erhvervsskole på trods af, at kvaliteten er væsentligt bedre andre steder i landet. Hvis virksomhederne i stedet samarbejder med de bedste skoler, så vil det skabe et øget incitament til at arbejde med kvalitetsudvikling på de enkelte skoler.

Forslag

- Virksomhederne bør med udgangspunkt i de officielle kvalitetstal for hver uddannelse i langt højere grad sende deres elever på hovedforløbet på de bedste skoler, selvom det ikke er den nærmeste skole.
- Børne og Undervisningsministeriet bør løbende offentliggøre tal, der gør det lettere for virksomhederne at sammenligne kvaliteten på tværs af de skoler, der udbyder en given uddannelse, så virksomhederne på den måde kan vælge deres samarbejdspartner.

[21] <https://smvdanmark.dk/analyser/temaanalyser/store-forskelle-p%C3%A5-erhvervsskolernes-evne-til-at-samarbejde-med-erhvervslivet>

1.14 Der bør være øget fokus på de muligheder en erhvervsuddannelse giver

En stigende andel vil opleve at skifte karriere i løbet af deres arbejdsliv. Det gælder også faglærte. Desværre er der meget lidt fokus på de mange muligheder en erhvervsuddannelse giver.

Potentielle elever bør informeres om det faktum, at mange faglærte benytter sig af mulighederne for at starte egen virksomhed eller at videreuddanne sig, og at en del bliver ledere.

Indsatsen bør – f.eks. gennem personlige beretninger – belyse, hvordan i andre sammenhænge kan bruge de kompetencer, man får gennem en erhvervsuddannelse og arbejdet med et håndværk. Hvordan kan man eksempelvis bruge sine erfaringer som murer i en rolle som arkitekt. Godt 20 pct. af de faglærte har gennemført en videregående uddannelse inden for 20 år fra, at de blev færdiguddannede og hver 10. faglærte er blevet leder eller har egen virksomhed.

Forslag

Det bør indgå som et element i informationsindsats omkring erhvervsuddannelserne at introducere eleverne til, hvordan et arbejdsliv som faglært også kan se ud.

Tema 2 : Styrket fastholdelse og kvalitet



2.1 Styrk det økonomiske incitament for at tage lærlinge

En elev skal have en lærepladsaftale med en virksomhed for at kunne gennemføre en erhvervsuddannelse. Derfor er det vigtigt, at der bliver indgået mange aftaler om lærepladser. En lærepladsaftale kan også være et vigtigt element ift. at forebygge frafald.

Nogle læreplads-virksomheder oplever i dag ekstraudgifter, som ikke rammer de virksomheder, der undlader at tage et uddannelsesansvar. Eksempelvis skal lærepladsvirksomhederne betale for elevers transport til og fra skole, og virksomhederne skal betale løn til eleven, mens vedkommende er i skole, uden at blive fuldt kompenseret for dette.

Disse ekstraudgifter kan være med til at afholde nogle virksomheder fra at tage lærlinge. Senest så vi under coronakrisen, at et ekstra økonomisk incitament fik flere virksomheder i gang med at uddanne lærling. Det medførte en stigning i antallet af lærepladser på det private arbejdsmarked på 4.500, hvilket svarer til 9 pct.

Forslag

Det foreslås, at det indføres som et generelt princip, at virksomheder ikke skal straffes økonomisk for at tage et uddannelsesansvar herunder at:

- Virksomheder fremover skal have 100% refusion for udgifter til elevers transport i forbindelse med skoleophold på erhvervsskolen.
- At private virksomheder får et tillæg til at understøtte oprettelsen af lærepladser. Tilskuddet kan evt. udformes som et fastholdelsestillæg, når elever har gennemført det første år af uddannelsen samt bruges til at understøtte udbredelse af eux, hvor eleverne er væk fra virksomheden i længere perioder.

Det forventes at koste 20 mio. kr. årligt, at virksomhederne får dækket de fulde transportudgifter for elever samt 300 mio. kr. årligt for en ny lærepladsbonus.



2.2 Investér i kvalitet og fastholdelse

SMVDanmark foreslår, at der afsættes 1 mia. kr. årligt til at hæve kvaliteten og sikre øget fastholdelse på erhvervsskolerne. Det svarer til, at skolerne får i gennemsnit 20.000 kr. ekstra pr årselev at drive uddannelserne for, hvis det antages at erhvervsskolerne i fremtiden får flere elever, så der i alt er 50.000 årselever på skolerne.

Det vil give erhvervsskolerne et substantielt løft på mere end 10 pct. i forhold til den nuværende bevilling²¹.

Bevillingen bør gives med en forventning om en øget rekruttering og et lavere frafald blandt skolernes elever. Det foreslås, at midlerne gives som en rammebevilling, hvor skolerne kan disponere midlerne til de formål, som er mest relevant lokalt.

Forslag

Midlerne kan eksempelvis gå til:

- Indsatser, der modvirker frafald. Eksempelvis mentorstøtte eller en mere intensiv indsats i starten af uddannelsesforløbet, hvor eleverne er mest sårbare.
- Rekruttering, fastholdelse og kompetenceudvikling af lærere – herunder i særlig grad teknisk efteruddannelse.
- Bedre normering og færre lærerfri-timer.
- Tidssvarende udstyr, så det sikres, at erhvervsskolerne ikke halter efter ift. udviklingen i erhvervslivet.

[21] <https://fm.dk/media/18425/fl21a20.pdf>

2.3 Bred klimaerhvervsskolerne ud

Regeringen har foreslået, at der etableres tre nye klimaerhvervsskoler, der skal være ‘kraftcentre med fagligt stærke miljøer for grøn omstilling og bæredygtighed’. Skolerne finansieres med 100 mio. kr. årligt. SMVdanmark mener dog ikke, at det er strækkeligt med en indsats på tre skoler.

Det er derimod nødvendigt, at indsatserne omfatter alle relevante skoler, så midlerne kan bidrage til tidssvarende udstyr, materialer og undervisning. Det vil eksempelvis give eleverne mulighed for at arbejde med de mest grønne materialer i branchen.

Forslag

SMVdanmark foreslår en model, hvor der inden for hver branche, f.eks. industri, transport, byggeri mv., udnævnes en hoved-klimaskole, der kan være sekretariat for indsatsen, men at langt størstedelen af pengene fordeles bredt ud til de skoler, der udbyder uddannelser inden for branchen, som så kan bruge penge til fx mere klimavenlige materialer og udstyr. Det foreslås, at der afsættes yderligere 100 mio. kr. om året til bæredygtige materialer på erhvervsskolerne.

2.4 Bedre match mellem elever og læreplads

Nogle virksomheder oplever, at erhvervsskolerne ikke gør nok for at udfordre elever på deres uddannelsesvalg samt for at sikre, at eleverne reelt er klar til at leve op til kravene for at få og bestride en læreplads på den pågældende uddannelse.

Forslag

SMVdanmark foreslår derfor at afdække skolernes praksis i forhold til afprøvning af eleverne ift. EMMA-kriterierne samt praksis omkring vejledning af elever, samt at der produceres et best practice-katalog på baggrund af dette. Forslaget finansieres indenfor Børne- og Undervisningsministeriets budget.

2.5 Giv eux et serviceeftersyn

Eux har nu i 10 år givet elever mulighed for at få både et svendebrev og en studentereksamen. Erfaringerne viser, at eux er med til at rekruttere elever til erhvervsuddannelserne blandt dem, der ellers vil vælge gymnasiet. Desværre er eux kun for alvor slået igennem på et fåtal af erhvervsuddannelserne. Således er det kun på 20 ud af de godt 100 erhvervsuddannelser, at der er over 50 eux-elever i gang.

Der er derfor brug for et serviceeftersyn og nogle justeringer af eux-uddannelserne på baggrund af erfaringerne fra de seneste 10 år.

Forslag

SMVdanmark foreslår:

- At alle elever skal kende til muligheden for eux – eux skal markedsføres som et reelt alternativ til gymnasiet, og information om eux skal være en del af informationsmateriale om erhvervsuddannelserne. Der skal herunder lanceres en ny landsdækkende eux-kampagne.
- At der skal være bedre mulighed for fleksible modeller for eux på de enkelte uddannelser – så eleverne fx er i skole mandag-tirsdag og arbejder onsdag-fredag i stedet for, at eleverne er væk fra arbejdspladsen flere måneder ad gangen.
- At der skal afholdes en ny udbudsrunde for eux-uddannelserne, hvor skolerne skal argumentere for deres engagement ift. at udvikle og udbrede eux. Såfremt skolerne ikke kan udbyde eux med tilstrækkelig volumen, kvalitet og fleksibilitet for virksomhederne, skal udbuddet koncentrereres på færre skoler. Erfaringerne viser, at der kan være særligt behov for at skære ned på antallet af hovedforløbsskoler. Eksempelvis var der i 2021 173 eux-elever på personvogsmekaniker-uddannelsen, men 25 forskellige steder at tage uddannelsen. Det giver i gennemsnit 7 elever pr. sted. En centralisering af hovedforløbene på EUX bør ske i sammenhæng med en styrkelse af skolehjemsfaciliteterne på uddannelsen og en markedsføring af mulighederne for at bo på skolehjem.
- At det offentlige skal bidrage mere til at sikre udbredelse af eux herunder oprette flere lærepladser på de tekniske område²².

[22] <https://www.altinget.dk/arbejdsmarked/artikel/offentlige-arbejdsgivere-ansætter-stort-set-ikke-tekniske-eux-elever>

2.6 Bedre service fra erhvervsskolerne overfor virksomhederne

Det kan være komplekst for mindre virksomheder at ansætte lærlinge. Desværre er skolernes rådgivning til virksomhederne i dag begrænset.

Forslag

Det foreslås, at erhvervsskolerne får til opgave at rådgive virksomheder med begrænset erfaring med lærlinge omkring rammer og regler samt at udføre en del af det administrative arbejde for virksomhederne.

Det foreslås, at der afsættes 50 mio. kr. årligt øremærket til, at skolerne kan styrke indsatsen overfor mindre virksomheder.

2.7 Mulighed for at mindre håndværksvirksomheder fleksibelt kan have lærlinge

Mange mindre virksomheder – særligt inden for byggeriet – har en kort planlægningshorisont og korte generelle opsigelsesfrister.

For særligt mindre virksomheder kan det være sårbart at have lærlinge ansat, hvis man oplever et omsætningsfald. I så fald vil der både mangle økonomi og relevante opgaver til at have lærlinge ansat. Virksomheder har i dag begrænset fleksibilitet ift. ansættelse af lærlinge. Man har kun mulighed for én gang at ansætte en lærling i en kort aftale på eksempelvis 3 eller 6 måneder, inden man er tvunget til at tilbyde eleven ansættelse for resten af uddannelsesforløbet af op til en 4-5 års varighed.

Forslag

SMVDanmark foreslår derfor, at virksomheder med op til 10 ansatte inden for byggeriet, skal have mulighed for at ansætte elever i mere end én kort aftale. Den øgede fleksibilitet vil betyde, at flere virksomheder vil turde ansætte elever – og dermed vil det samlede antal lærepladser blive øget.

2.8 Bedre lærere på erhvervsuddannelserne

Underviserne på erhvervsuddannelserne har afgørende betydning for uddannelsernes kvalitet. Selvom der er mange dygtige undervisere, så oplever SMV'erne, at niveauet er for svingende. Der er derfor behov for systematiske initiativer, der kan sikre et højere bundniveau blandt underviserne.

En af udfordringerne er, at erhvervsskolelærernes uddannelse i dag er for teoretisk og at "den gode undervisning" fylder for lidt.

Forslag

- Den obligatoriske diplomuddannelse i erhvervspædagogik skal justeres, så praktisk undervisning fylder mere. Eksempelvis bør der være flere moduler, hvor læreren underviser under supervision fra en kollega og efterfølgende modtager feedback.
- Der bør indføres krav om, at erhvervsskolelærere løbende skal gen-akkrediteres fagligt og pædagogisk eksempelvis hvert 3. eller 5. år, samt krav om, at erhvervsskolelærere løbende skal i praktikforløb i deres branche for at sikre, at de vedligeholder deres faglige viden
- Børne- og undervisningsministeriet bør iværksætte et program til vidensdeling om best practice for kompetenceudvikling af lærere. Det bør være obligatorisk for erhvervsskoler at deltage i programmet.
- Initiativerne er finansierede under den generelle øgede bevilling til kvalitet på erhvervsuddannelserne.

2.9 Det skal være lettere for specialiserede virksomheder at have lærlinge

Flere og flere virksomheder er så specialiserede, at de kun kan varetage en del af en lærlings uddannelse. Det betyder, at en lærling er nødt til at dele sin uddannelse op mellem tre virksomheder, hvor vedkommende er ca. 1 år i hver virksomhed. Dette er ikke attraktivt for virksomheden, da virksomheden betaler løn til eleven hele under hele forløbet, men idet eleven starter forfra med et nyt fagområde i hver virksomhed, så vil virksomheden kun i begrænset omfang kunne få en indtægt på eleven.

Desuden er det svært at fastholde eleven som arbejdskraft senere. Særligt for den første virksomhed i forløbet, som dermed kun har begrænsede grunde til at være en praktikvirksomhed.

Forslag

Det foreslås, at der nedsættes en arbejdsgruppe med deltagelse af erhvervsorganisationerne samt Børne- og Undervisningsministeriet, der skal beskrive mulige løsninger på problemstillingen.

Tema 3 : Mere attraktive erhvervsuddannelser og styrket ungdomsmiljø



3.1 Giv flere elever adgang til skolehjem

Elever på erhvervsskoler kan i dag bo på skolehjem omkostningsfrit, hvis de har mere end 75 minutters transporttid til skolen. Erfaringer viser, at skolehjem kan være med til at styrke det faglige og sociale miljø og derigennem reducere frafaldet på uddannelserne. At bo på skolehjem modvirker eksempelvis ensomhed i forbindelse med uddannelsesstart, og eleverne vil ofte kunne benytte værkstedsfaciliteter mv. efter undervisningstid til fagligt at dygtiggøre sig.

For eleverne har skolehjem nogle af de samme positive elementer som et efterskoleophold, og bedre adgang til skolehjem kan derfor både styrke rekrutteringen og mindske frafaldet på erhvervsuddannelserne. Der er i dag omkring 5.500 årselever på skolehjem på erhvervsuddannelserne.

Forslag

SMVdanmark foreslår:

- at det skal være muligt for flere elever at bo på skolehjem for at øge gennemførslen, og for at gøre erhvervsuddannelserne til et mere attraktivt uddannelsesvalg.
- at der afsættes 40 mio. kr. årligt til finansiering af, at skolerne kan optage 600 elever, der ikke lever op til kravet om mindst 75 minutters transporttid. Pladserne fordeles mellem skolerne på baggrund af skolernes andel af aktiviteten på skolehjem. Ubrugte pladser kan bruges af andre skoler. Skolerne fordeler selv pladserne, og de kan med fordel gå til uddannelser, hvor der er mangel på lærling.
- at det på sigt skal være muligt for alle elever, der ønsker dette, at bo på skolehjem under deres erhvervsuddannelse.
- at der oprettes forsøg med en 'efterskolemodel', hvor GF1-elever på tre erhvervsskoler kan bo på skolehjem under hele deres uddannelse uanset afstand til uddannelsesstedet. Der forventes 500 elever årligt på denne ordning, hvilket vil give en udgift på godt 35 mio. kr.
- at der afsættes 50 mio. kr. årligt at sikre tidssvarende rammer på skolehjemmene.

De samlede øgede udgifter til skolehjem vil være på godt 125 mio. kr.

3.2 Opret forsøg med ungdomsår på erhvervsuddannelserne

For nogle elever har muligheden for et ungdomsmiljø stor betydning for deres valg af uddannelse. Her kan det nuværende grundforløb på erhvervsuddannelserne være for kort. Forløbet består i dag af to dele på hver 20 uger. Det foreslås, at et forsøg i perioden 2022-2026 afprøves at have et længere grundforløb af op til 2 års varighed. Det foreslås, at tilbuddet udbydes i nogle af de kommuner, hvor relativt få unge i dag vælger en erhvervsuddannelse.

Hvis forsøget evalueres positivt og reelt sikrer, at flere elever søger en erhvervsuddannelse, kan det overvejes, om det skal være et generelt uddannelsesstilbud at søge en erhvervsuddannelse med forlænget grundforløb. Der afsættes en ramme på 112 mio. kr., så 1.000 elever årligt kan optages på det særlige forløb.

3.3 Forsøg med højere adgangskrav lokalt

På flere erhvervsuddannelser er oplevelsen, at det faglige niveau og motivationen blandt eleverne væsentligt, når uddannelserne har været underlagt adgangsbegrænsning. I visse andre lande – eksempelvis Finland – optages elever på erhvervsuddannelserne ud fra deres karakterer.

Et meget lavt niveau blandt eleverne kan være med til at øge frafaldet, ligesom det kan afholde ressourcestærke elever væk fra at søge og gennemføre erhvervsuddannelserne.

Forslag

Der bør som forsøg indføres screening af alle elever på udvalgte uddannelser og skoler. Eleverne screenes med en motivationssamtale og eksempelvis en faglig prøve, hvor det er relevant. Det kan være en prøveopgave, aflevering af portefølje eller lignende. Skolerne skal have mulighed for at afvise elever, der ikke lever op til uddannelsens standard. En evaluering skal dokumentere, om en øget screening kan øge antallet af ansøgere og antallet, der i sidste ende gennemfører uddannelserne.

Tema 4 : Finansiering

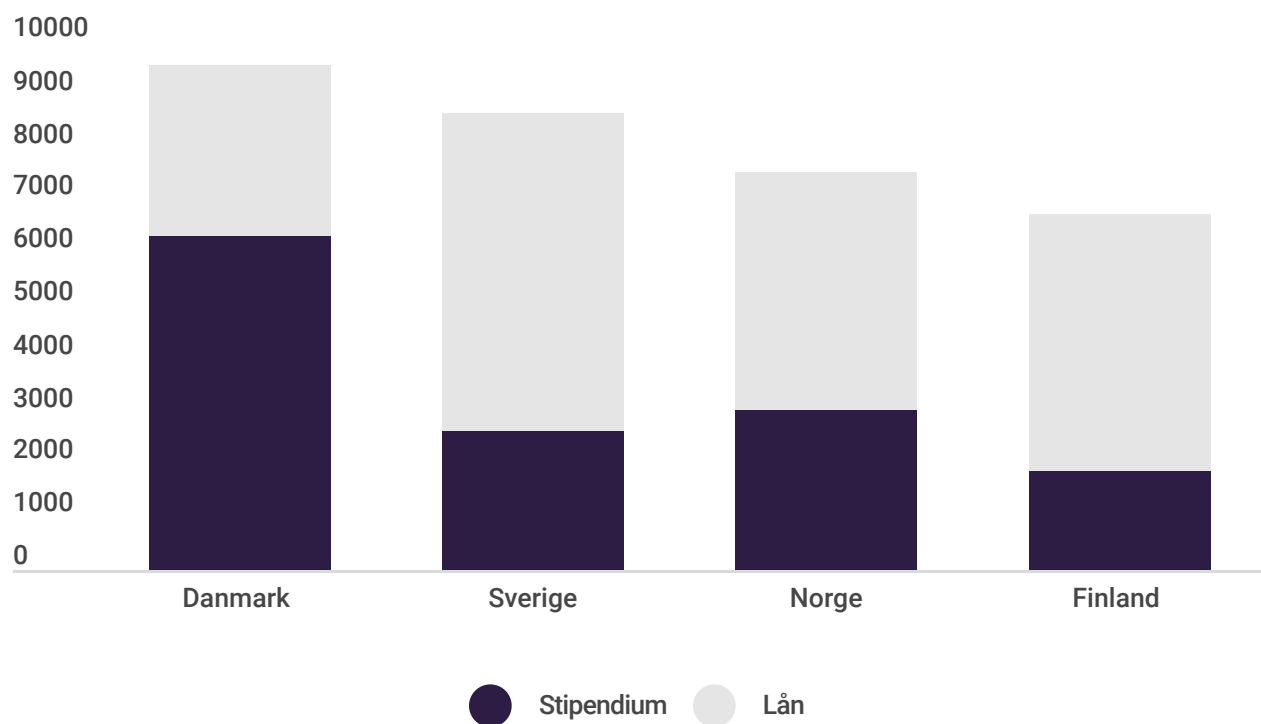


4 Finansiering

Danmark står til at mangle mange tusinde faglærte i 2030. Samtidig har mange videregående uddannelser en høj dimittendledighed, og prognoser peger på, at vi i 2030 vil stå med et overskud af kandidater med en videregående uddannelse. Det er ikke nok at tale om vigtigheden af flere faglærte. Det er også nødvendigt politisk at træffe prioriteringer og foretage svære valg.

Danmark har verdens højeste SU. Selv i de nordiske lande, som vi sammenligner os med, er SU-niveauet langt lavere. I Danmark får fuldtidsstuderende på de videregående uddannelser 6.321 kr. om måneden, mens beløbet i Norge er under halvdelen – og det er betinget af, at den studerende består sin uddannelse. Det danske SU-system er dog mere sammenligneligt med det svenske. Her viser en sammenligning, at de danske studerende får næsten tre gange så meget i SU, som de svenske studerende. De øvrige nordiske lande har alle valgt en mere lånebaseret model, hvor stipendiet udgør under halvdelen af det beløb, man som studerende kan få i studiestøtte.

Figur 1: SU-niveau i nordiske lande omregnet til danske kr. (udeboende fuldtidsstuderende på videregående uddannelser)



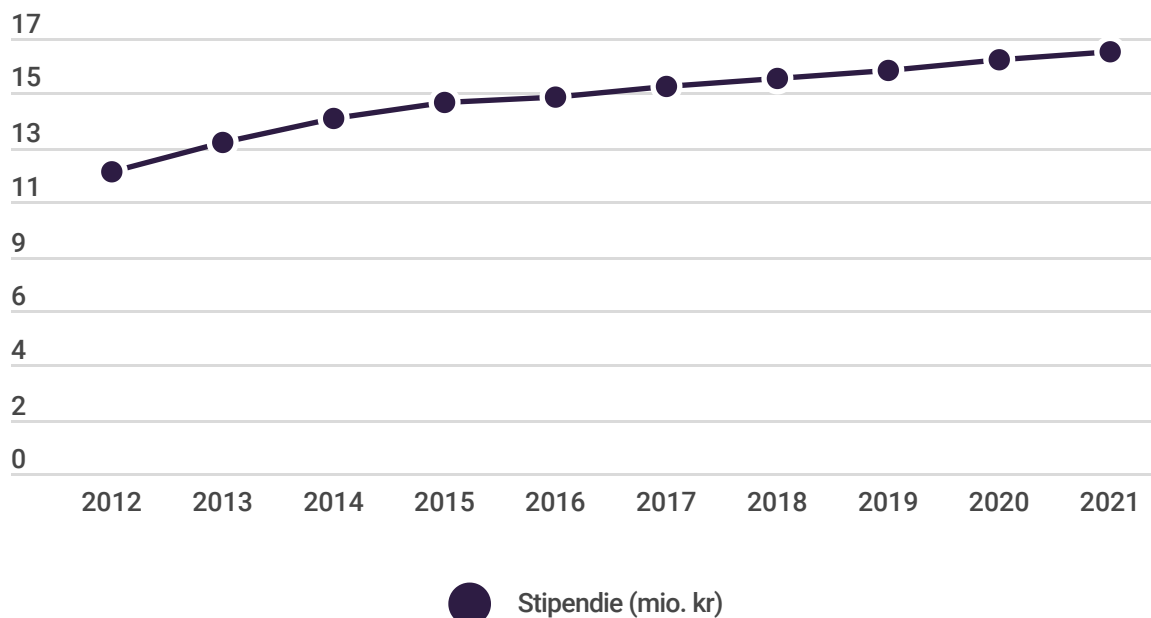
Kilde: SU.dk, CSN.SE, KELA.fi, Lånekassen.no

Note: Støtten i Norge gives som lån, hvor 40 pct. eftergives, hvis den studerende gennemfører sin uddannelse. Der er i ovenstående figur taget udgangspunkt i, at den studerende gennemfører.

Tema 4: Finansiering

Danmark brugte i 2021 godt 4,7 mia. kr. mere på SU på de videregående uddannelser end i 2012. Det er en stigning på ca. 40 pct. hen over perioden.

Udgifter til SU på de videregående uddannelser



Kilde: Uddannelses- og Forskningsministeriets datavarehus

SMVdanmark foreslår en omprioritering inden for uddannelsessystemet ved at flytte midler, som i dag bruges på uddannelsesstøtte til studerende på kandidatuddannelser, til erhvervsuddannelserne. På den måde styrker vi de uddannelser, hvor der er den største mangel samtidig med, at arbejdsudbuddet øges.

Konkret foreslår SMVdanmark, at SU på kandidatuddannelser omlægges fra stipendie til lån. Finansministeriet skønner²³, at en omlægning fra stipendie til lån på kandidatuddannelserne herunder en afskaffelse af det 6. SU-år vil give et provenu på 2,5 mia. kr. efter skat, tilbageløb og ændret aktivitet.

Disse 2,5 mia. kr. frigøres således til investeringer i erhvervsuddannelserne. De frigjorte midler bør investeres dér, hvor det giver bedst samfundsøkonomisk mening. Det vil særligt bidrage positivt, hvis der kan uddannes flere faglærte til jobfunktioner, hvor der er mangel på arbejdskraft. Særligt hvis det kan mindske gruppen af ufaglærte eller akademikere, der har høj risiko for at ende i ufaglært arbejde eller i ledighed.

[23] <https://www.ft.dk/samling/20211/almdel/fiu/spm/118/svar/1860533/2535525.pdf>

Tema 4: Finansiering

Analysen fra De Økonomiske Råd²⁴ peger på, at der ikke kan dokumenteres en positiv samfundsøkonomisk effekt af SU-stipendier på kandidatuddannelser. De Økonomiske Råd skriver blandt andet, at der ikke er belæg for, at studiestøtte i form af et stipendie skulle have en mere positiv effekt, end hvis støtten gives som lån:

”På marginalen lader ændringer i retning af øget låneandel ikke til at påvirke andelen, der starter eller fuldfører en videregående uddannelse, i betydeligt omfang. Samtidig har personer med en videregående uddannelse set over et livsperspektiv udsigt til at opnå en høj indkomst. Dermed lader der ikke til at være hverken effektivitets- eller fordelingsmæssige argumenter imod at yde en større del af støtten som lån frem for stipendier.

Der er flere forhold, der taler for, at en sådan omlægning med fordel kunne finde sted for studerende på kandidatuddannelser. Disse har begrænset usikkerhed om egne evner, bedre viden om fremtidige indkomstmuligheder og kan forvente, at blive blandt de bedst lønnede efter uddannelsens afslutning.”

(Vismandsrapport fra De Økonomiske Råd, forår 2018)

Rockwool Fondens Forskningsenhed har endvidere vist, at den sociale mobilitet ift. uddannelse i Danmark li på niveau med USA, hvor der ikke findes uddannelsesstøtte.

Udgifter til SU på de videregående uddannelser

Mia. kr. 2022-pl	2025	2030	2035	Varigt
Umiddelbar virkning (opgjort efter skat)	2,4	2,5	2,5	2,5
Virkning efter skat og tilbageløb	1,8	1,9	1,9	1,9
Virkning efter skat, tilbageløb og adfærd	2,5	2,8	2,8	2,7
BNP-virkning	2,7	3,3	3,3	3,2
Arbejdsudbudsvirkning (1.000 fuldtidspersoner)	3,4	4,2	4,2	4,2

Kilde: Finansministeriet i et svar til Folketingets Finansudvalg 28. februar 2022

[24] <https://dors.dk/vismandsrapporter/dansk-oekonomi-foraar-2018/kapitel-iii-uddannelsesstoette-paa-videregaende>



SMVdanmark
Islands Brygge 26
2300 København S
T +45 33 93 20 00
SMV@SMVdanmark.dk